

Neutralizace

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Vhodná cílová skupina	Žáci 8. ročníku Žáci středních škol Žáci gymnázií
Tematické celky	Chemické reakce Kyseliny a hydroxidy
Druh pokusu	Demonstrační Prezentační
Možná nebezpečí	Poleptání / potřísnění Otrava (inhalace / požití) Mechanické poranění
Míra rizika ohrožení zdraví	Významné riziko (!!)
Časová náročnost pokusu	20 minut

PRAKTICKÉ PROVEDENÍ POKUSU

Potřebné vybavení a pomůcky

Požadavky na pracovní místo	• Laboratoř • Stabilní pracovní stůl • Digestoř • Pracovní ták s vyvýšeným okrajem
Laboratorní pomůcky a přístroje	• laboratorní stojan se dvěma držáky na zkumavky • kuželová baňka (500 až 1000 ml) • velká nálevka • zkumavka se zátkou • laboratorní lžička
Havarijní a sanační prostředky	• Lékárnička • Práškový nebo sněhový hasicí přístroj • Miska nebo kbelík s vodou • Hadr a úklidové prostředky • Neutralizační roztok

Neutralizace

Použité chemikálie nebo vznikající produkty

Název látky	Vzorec	Nebezpečná vlastnost	Značky nebezpečnosti
Chlorid sodný	NaCl	Žádné nebezpečné vlastnosti	
Hydroxid sodný	NaOH	Žíravé a korozivní Dráždivé nebo s narkotickými účinky	
Kyselina chlorovodíková 35%	HCl	Žíravé a korozivní	

Pokyny pro provedení pokusu

Pracovní postup	Na laboratorní stojan postavíme baňku. Do držáku na stojan upevníme zkumavku (asi 3 cm pod jejím ukončením) a vložíme ji do baňky (baňka je ochranou v případě prasknutí zkumavky během pokusu). Do zkumavky nalijeme 2 až 3 cm vysoký sloupec koncentrované kyseliny chlorovodíkové. Nad zkumavku do držáku na stojanu upevníme stopku nálevky obrácené ústím dolů (ochrana pro případ vystříknutí reakční směsi během pokusu). Do zkumavky s kyselinou chlorovodíkovou v připravené aparatuře vložíme dvakrát lžičkou 2 až 3 pecičky pevného hydroxidu sodného.

Neutralizace

BEZPEČNOST A OCHRANA ZDRAVÍ PŘI PRÁCI

Pokyny pro bezpečné provedení pokusu

Potřebné ochranné pomůcky	✓ Pracovní obuv chránící před chemickými látkami ✓ Ochranný oděv (plášť / zástěra) ✓ Ochranné brýle ✓ Rukavice z nitrilové pryže (vrstva 0,11 mm) ✓ Masky s filtrem proti částicím, parám a plynům s vhodnou lícnicovou částí
Práce s použitými látkami	Dodržovat na pracovním místě čistotu a pořádek. Použít pouze nezbytně nutné množství HCl a NaOH. Lahev obsahující kyselinu chlorovodíkovou se musí přemísťovat uzavřená. Při odlévání nebo přelévání kyseliny chlorovodíkové musí být nádoby umístěny tak, aby nedošlo k jejich převrnutí nebo rozbití. Rozlitou kyselinu je nutné ihned spláchnout vodou, popřípadě neutralizovat práškovou sodou a opět spláchnout vodou. Při manipulaci s kyselinou chlorovodíkovou nevdechovat výpary HCl. Rozsypaný hydroxid sodný nutno sesbírat pomocí smetáku a lopatky – nikdy nebrat pecky NaOH do rukou. Zajistit řádné větrání laboratoře.
Používání laboratorních pomůcek a přístrojů	Při upínání skleněného nádobí do držáku pracovat opatrně a dotahovat šroub zlehka, aby nedošlo k rozbití.
Práce s hořlavinami a plyny	Při tomto pokusu se nepoužívají hořlaviny ani technické plyny.
Likvidace odpadů	Směs ze zkumavky opatrně (směs může obsahovat zbytky nezreagovaného NaOH nebo HCl) vlijeme do dostatečného množství vody a poté vylijeme do výlevky.
Zakázané činnosti – VAROVÁNÍ	Po celou dobu laboratorní práce je zakázáno vzdalovat se z pracovního místa nebo se věnovat jiné činnosti, která by mohla odvádět pozornost. Nepoužívat poškozené laboratorní sklo nebo nekompatibilní části. Reakce probíhá bouřlivě za vývinu tepla. Zamezit kontaktu kyseliny chlorovodíkové se zinkem, mědí a mosazí – vzniká vodík, který je výbušný. Zamezit kontaktu kyseliny chlorovodíkové s louhy – může nastat prudká reakce. Zamezit kontaktu kyseliny chlorovodíkové s louhy – může nastat prudká reakce. Zabránit kontaktu kyseliny chlorovodíkové s vodou – voda se nesmí dostat do kyseliny (prudká reakce). Zabránit kontaktu kůže a očí s žíravými látkami (HCl, NaOH). Je zakázáno provádět tento pokus alternativním způsobem nebo za použití jiného pomůckového vybavení, než jak je uvedeno v tomto metodickém listě.

Neutralizace

DIDAKTICKÁ ČÁST

Vysvětlení podstaty pokusu	Při reakci kyseliny chlorovodíkové s hydroxidem sodným vzniká voda (páry vody kondenzují na vnitřních stěnách zkumavky a vnitřní stěně nálevky), chlorid sodný (krystaly se vylučují ve zkumavce) a uvolňuje se teplo. Podstatou neutralizace je reakce oxoniových kationtů a hydroxidových aniontů za vzniku vody.
Ověření správného provedení (výsledku)	Pozorujeme bouřlivou reakci, při níž se uvolňují páry, ve zkumavce vzniká bílá krystalická látka a uvolňuje se teplo.
Praktické souvislosti pokusu	Neutralizace má široké praktické využití v průmyslu. Ve školních podmínkách se jako experiment dá použít acidobazická titrace se subjektivní (acidobazický indikátor) nebo objektivní (pH metr) indikací bodu ekvivalence.

Tento metodický list byl vytvořen v rámci řešení projektu TL02000226 "Evaluace postupů pro bezpečnou praktickou výuku chemie ve školách", který byl podpořen Technologickou agenturou ČR.

Bude-li tento chemický pokus proveden za dodržení všech výše uvedených pokynů, jedná se o bezpečný a didaktický ověřený postup ve smyslu normy ČSN 01 8003.

Další informace naleznete v online databázi e-BEDOX na <https://ebedox.cz/>

© Fakulta biomedicínského inženýrství ČVUT v Praze

© Znalecký ústav bezpečnosti a ochrany zdraví, z.ú.

© Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Vytvořeno v roce 2022

